

La literatura d'Olga Xirinacs

MÒNICA SALES

Universitat Rovira i Virgili, Departament de Filologia Catalana

monica.sales@urv.cat

SUNYER, Magí (ed.): *La literatura d'Olga Xirinacs. Poesia, narrativa, dietaris*, Diputació de Tarragona - Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2014; «Biblioteca Serra d'Or».

Olga Xirinacs és una de les grans escriptores de les lletres catalanes, tal com ho certifica la seua obra i tots els premis que ha rebut al llarg de la seua trajectòria. El dia 5 de maig de 2014, el palau de la Diputació de Tarragona va acollir un acte de reconeixement a Xirinacs i aquest volum que s'ha publicat vol completar l'homenatge des d'un punt de vista científic i d'anàlisi literària.

30 anys després de rebre el premi Sant Jordi per la novel·la *Al meu cap una llosa* (1985), es publica aquesta obra que pretén ser una mostra d'estudis sobre diversos aspectes de l'obra literària d'Olga Xirinacs, elaborats per especialistes en cadascun dels temes i editats pel professor Magí Sunyer. Així, es desgranen matisos de la literatura de Xirinacs relacionats amb l'obra poètica; el paisatge; el viatge literari; els dietaris com a modalitat literària; la literatura infantil i juvenil; la temer, els personatges i els fets extraordinaris, i dues aportacions sobre *Al meu cap una llosa* que volen apropar-nos a la novel·la des d'altres perspectives i altres disciplines. Tots aquests estudis, elaborats des del rigor i el coneixement de la matèria, esdevenen unes orientacions que tant poden interessar des d'un punt de vista científic com des d'un punt de vista divulgatiu.

El llibre s'enceta amb els parlaments de les autoritats que van presidir l'acte d'homenatge a l'escriptora: Josep Maria Poblet (President de la Diputació de Tarragona), Francesc Xavier Grau (Rector de la Universitat Rovira i Virgili) i Magí Sunyer (editor de l'obra i professor de Departament de Filologia Catalana de la URV). En totes tres aportacions es destaca la importància de Xirinacs com a autora i el prestigi que dona a les lletres catalanes. Poblet, a més, destaca Xirinacs com a referent en el panorama literari tarragoní per l'amor que l'escriptora té al territori, en particular, i al món cultural, en general.

«Pols d'una glòria adormida. Sobre l'obra poètica d'Olga Xirinacs», de Pere Ballart (Universitat Autònoma de Barcelona) traça unes línies generals sobre l'extensa obra poètica de l'escriptora «des d'aquells primers textos que l'autora no va recollir dins la seva compilació de 2009 fins al que avui és el seu últim títol, *Tu, des del mar*, de 2011» (p. 17). Ballart descriu aquesta lírica com una constel·lació per saber «de quins astres es compon, quina distància separa els uns dels altres, i quin és el fulgor autèntic dels seus cossos més brillants» (p. 18) i apunta les possibles influències que ha rebut Xirinacs per construir-la.

Amb una àmplia nòmina d'obres poètiques (fent sempre esment als premis guanyats), Ballart ens presenta diferents aspectes sobre aquesta Xirinacs lírica, que parla del mar, del paisatge, de Tarragona (eterna i del moment), de la música (per la seua condició de professora de piano), del món, de l'art, del cinema, de les creences religioses, etc.

L'historiador i escriptor Eugeni Perea Simon és l'encarregat de parlar sobre «Els paisatges en l'obra poètica d'Olga Xirinacs» que donen autenticitat al discurs poètic de l'autora. Tal com el mateix Perea argumenta «els escenaris triats mai no són banals o circumstancials, sinó que responen a l'existència d'un guió literari, al marc històric dels conceptes i a una antropologia social que fa que les idees i la geografia encaixin, es complementin i permetin llenguatges madurs, idees ben travades, arguments entenedors» (p. 53). Amb aquesta lectura descobrirem com en la poesia de Xirinacs hi és present la natura (per participar-ne) i la relació entre la humanitat i el paisatge, de vegades descrit com un retrat pictòric de colors i pinzellades; veurem com s'integren els personatges que conformen la humanitat (monges, canonges, putes, mariners, pagesos, industrials, àrabs, gitans, etc.) i que donen diversitat al món mediterrani que ens envolta; comprovarem com d'important és la inclusió del patrimoni lingüístic, que ens permet apropar-nos a la vida i que, impregnat de noms diversos dóna versemblança al text.

El tercer article de l'obra, de Llorenç Soldevila (Universitat de Vic), correspon a «El viatge real i imaginat en l'obra d'Olga Xirinacs: una lectura», a partir, bàsicament, dels dietaris *Música de cambra* (1982) i *El viatge. Dietari 1986-1990* (2004). Tal com el mateix Soldevila comenta «Xirinacs és de les poques dones escriptores que han donat a conèixer obra dietarística» (p. 71) i fa una anàlisi de les característiques d'aquests dietaris i dels tipus de viatge que s'hi escriuen (reals, imaginats, de la vida...) ja siguin més propers (amb Tarragona, Rubí o Mont-ral) o més llunyans (amb Nova York). A més, exposa els temes (música, metaliteratura, natura i botànica, mort, mar, pintura, cinema, etc.) que s'hi poden localitzar i altres aspectes que, de vegades, passen per les pinzellades autobiogràfiques de la mateixa autora.

Anna Esteve (Universitat d'Alacant) és l'encarregada del quart article: «La litúrgia dels dies: els dietaris d'Olga Xirinacs». Amb una presentació rigorosa sobre els orígens del dietarisme català, Esteve dóna fe de la proliferació de dietaris i exposa que «al llarg de la dècada dels vuitanta i molt especialment dels noranta fins a l'actualitat es multiplica el nombre de publicacions de manera notable, fins al punt que el dietarisme s'imposa com un dels fenòmens més singulars i atractius de la literatura catalana recent» (p. 89). Xirinacs, no aliena al fenomen, escriu *Música de cambra* i «es presenta, doncs, com a escriptora —una pràctica habitual en el dietarisme català— i projecta una quotidianitat determinada pel seu ofici: converses i sopars amb poetes, premis literaris en què participa, lectures i citacions que ameren tota l'obra i on destaquen clarament els poetes, reflexions sobre la literatura i el procés de creació» (p. 97). Més de vint anys després arriba el segon dietari: *El viatge*. Esteve ens parla d'una Xirinacs més propera i vivencial (per

exemple quan explica «l'angoixa i la por que acompanyen Xirinacs quan li diagnostiquen un nòdul, primer, i seguidament l'operen» (p. 103)) que coneix l'exterior a través de viatges i que segueix fent «crònica de la seua activitat literària: la més íntima [...] i també la més pública» (p. 103).

La literatura infantil i juvenil també té un lloc en aquesta obra i M. Carme Bernal Creus (Universitat de Vic) presenta «Olga Xirinacs, una escriptora també dels lectors joves». Malgrat el canvi d'edat a qui l'autora s'adreça, amb la lectura de Bernal ens adonem que els temes que Xirinacs imprimeix en aquestes obres també són temes presents en les obres que escriu per a adults. Amb una tradició lectora des de la infantesa, Xirinacs s'apropa a través de les seues obres a infants i joves i «bastirà la seva literatura juvenil, que es caracteritzarà per l'ús d'un bon llenguatge i sempre a la recerca de bones històries, senzilles però interessants; històries que, en conjunt, a la llarga forjaran tot un univers literari i un registre personal en la seva faceta d'escriptora per a joves» (p. 116).

Tal com l'editor del llibre exposa, a petició de la mateixa Xirinacs el psiquiatre Xavier Allué presenta «Viure i desviure. Un assaig a l'entorn de l'obra *Al meu cap una llosa*, Virginia Woolf i el final de la vida» per oferir «una anàlisi d'aquest relat des de paràmetres absolutament diferents dels que s'usen en els estudis literaris» (p. 15). Des d'una visió mèdica, Allué fa al·lusió al suïcidi i explica el treball que va haver de fer per presentar *El balcón de los suicidas* (2007). Comparant Xirinacs amb Woolf, Allué es pregunta qui té por d'Olga Xirinacs (a mode del *Who's afraid of Virginia Woolf*, d'Edward Albee) i ens explica que «el text d'Olga Xirinacs ens acompanya en una vintena d'experiències dramàtiques, de vint viatges finals, de salts cap a l'eternitat. Vint drames, però, si no em fallen els comptes, fins vint vides i morts» (p. 133).

Amb *Al meu cap, una llosa*, arribem al penúltim article d'aquest llibre, que reproduceix el parlament que va fer el filòleg i exconseller Joan Maria Pujals el dia de l'acte d'homenatge: «Olga Xirinacs, una obra de combat». Encara amb la idea del suïcidi i amb la presència de Virginia Woolf, protagonista de la novel·la, Pujals argumenta detalladament per què l'obra de l'escriptora pot ser considerada de combat, «implicada i compromesa en les grans qüestions del segle» (p. 143), «que vol participar d'una manera plena i desacomplexada en el contrast de les idees sobre les grans qüestions universals que ens planteja la modernitat, aquella que vol tenir una veu pròpia en allò que el món discuteix i fer-ho des del rigor i l'honestedat literària» (p. 139).

I ja per posar punt i final, Margarida Aritzeta (Universitat Rovira i Virgili) és l'encarregada de parlar del terror i dels personatges i fets extraordinaris amb l'article «Relats gòtics d'Olga Xirinacs: un terror exquisit». Com argumenta Aritzeta, «en els relats de por d'Olga Xirinacs hi trobem molt sovint la interferència de l'element sobrenatural en la vida quotidiana dels personatges, de manera que el seu espai vital es veu de sobte vulnerat per fenòmens i criatures inquietants, aparicions i objectes amb propietats inexplicables» (p. 156) i això és el que descobrim amb la lectura d'aquest article, que fa una anàlisi de la mort (per-

sonatges, espectres, espais de mort, tipus de mort, etc.) com a «element més recurrent en l'obra narrativa d'Olga Xirinacs» (p. 158) i d'altres motius com ara els objectes.

Després de la lectura d'aquesta obra, el lector o l'especialista pot copsar la importància de l'escriptora en el panorama literari català, però també en el panorama literari internacional. Molts són els atributs que se li dediquen al llarg d'aquesta lectura i que donen una visió general sobre Olga Xirinacs: consolidada (Bernal), dona referent (Poblet), escriptora consagrada (Allué), filla del seu segle (Pujals), mestra en la creació d'atmosferes (Aritzeta) i prolífica (Sunyer).

Amb *La literatura d'Olga Xirinacs*, doncs, el lector podrà iniciar o refermar l'apropament al corpus literari de Xirinacs i podrà conèixer la contribució d'aquesta escriptora, que segons Sunyer, l'editor del llibre, és «una escriptora d'avui que reclama lectors d'avui» (p. 16).

Noves aportacions a l'epistolari de Jordi Arbonès

JOSEP CAMPS I ARBÓS

Universitat Oberta de Catalunya, Estudis d'Arts i Humanitats
 jcampsar@uoc.edu

1. CABALL (2013): Josefina Caball (ed.), *Epistolari Jordi Arbonès & Matthew Tree*, Lleida: Puctum & Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània, 2013; «Visions» 3.
2. BACARDÍ (2014): Montserrat Bacardí (ed.), *Epistolari Jordi Arbonès & Joaquim Carbó*, Lleida: Puctum & Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània, 2014; «Visions» 5.

El 2011 van publicar-se, dins la col·lecció «Visions» de l'editorial Punctum, els dos primers volums de l'epistolari de Jordi Arbonès, traductor, escriptor i activista cultural barceloní, que va residir a Buenos Aires des de 1956 i hi va morir el 2001, amb Manuel de Pedrolo i amb Albert Manent, i que van ser objecte del nostre comentari en el volum 23 (2013) de *Llengua & Literatura*. Ara ressenyem les dues darreres mostres que n'han vist la llum: la correspondència amb Matthew Tree i amb Joaquim Carbó.

L'epistolari d'Arbonès amb l'escriptor català d'origen anglès Matthew Tree constitueix el tercer volum, a cura de Josefina Caball. Consta de 51 cartes (22 d'Arbonès i 29 de Tree) que cobreixen la darrera dècada del segle passat i, més en concret, des del 22 de desembre de 1990 fins al 27 de març de 2000. Sobre la seva